

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr.180, bir.405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Штефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17

DECIZIE din 29 noiembrie 2022 cauza nr. 186/22

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră
Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru

au examinat susținerile scrise ale
petiționarului: XXXX
reclamatei: administrația Penitenciarului nr. 17 – Rezina și
au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Discriminare pe criteriul de limbă în acces la serviciile oferite de autoritățile publice și dreptul de a primi răspuns în limba adresării.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 și nu ridică excepțiile de inadmisibilitate prevăzute de pct. 42 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012.

III. Susținerile părților

Alegațiile petiționarului

- 3.1 Petiționarul susține că este deținut în cadrul P-17 or. Rezina și nu cunoaște limba de stat a Republicii Moldova. Prin urmare, în data de 28 august 2022, petiționarul s-a adresat către administrația P-17 cu cerere în limba rusă pentru a fi informat despre condițiile de plată a electricității în baza noului tarif. La data de 17 septembrie 2022 a primit răspunsul nr. 10/Z-3678 din partea directorului P-17 în limba română, pe care nu o cunoaște.
- 3.2 La data de 27 august 2022, petiționarul s-a adresat către directorul P-17, pentru furnizarea unui raport al fluxurilor de numerar în contul personal. La data de 27 septembrie 2022, petiționarul a recepționat răspunsul nr. 4/Z-3707/22 în limba română.
- 3.3 În consecință, petiționarul solicită constatarea faptului discriminării pe criteriul de limbă prin refuzul reclamatului de a oferi răspuns în limba adresării.

Susținerile reclamatei

- 3.4 Reclamata susține că răspunsurile nr. 10/Z-3678 și nr. 4/Z-3707/22 emise de administrația Penitenciarului nr. 17 - Rezina au fost adresate petiționarului în limba de stat și nu reprezintă discriminare pe criteriul de limbă. Totodată, reclamata menționează că petiționarul în cererile adresate nu a solicitat expres de a-i fi oferite răspunsuri în limba rusă.
- 3.5 Reclamata informează că, sunt relevante prevederile Hotărârii Curții Constituționale nr. 4 din 21 ianuarie 2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 234 din 16 decembrie 2020 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, conform căreia ultima a fost declarată neconstituțională, dar și prevederile Codului Administrativ al RM.

IV. Dreptul relevant

- 4.1 **Constituția Republicii Moldova, art. 10 alin. (2)** Statul recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase; **art. 13 alin. (2)** Statul recunoaște și protejează dreptul la păstrarea, la dezvoltarea și la funcționarea limbii ruse și a altor limbi vorbite pe teritoriul țării; **art. 16 alin. (2)** Toți cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.
- 4.2 **Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale nr. 94 din 01.02.1995, art. 10 alin. (1)** Părțile se angajează să recunoască oricărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a folosi liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral și în scris; **alin. (2)** În ariile locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale, dacă aceste persoane solicită acest lucru și acolo unde această cerere corespunde unei nevoi reale. Părțile se vor strădui să asigure, în măsura posibilului, condiții care să permită folosirea limbii minoritare în raporturile dintre aceste persoane și autoritățile administrative.
- 4.3 **Carta Europeană a Limbilor Regionale sau Minoritare, semnată de către Republica Moldova la 11.07.2002, art. 10 pct. 3** Serviciile publice asigurate de către autoritățile administrative ori de către alte persoane care acționează în cadrul competenței acestora, părțile contractante se angajează, în zonele în care limbile regionale sau minoritare sunt folosite, în funcție de situația fiecărei limbi și în măsura în care acest lucru este posibil **lit. b)** să permită vorbitorilor de limbi regionale sau minoritare să formuleze cereri și să primească răspunsuri în aceste limbi.
- 4.4 **Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor** din 23.05.1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, **art. 18 „Obligația de a nu lipsi un tratat de obiectul și scopul său înainte de intrarea sa în vigoare” lit. a)** Un stat trebuie să se abțină de la săvârșirea unor acte care ar lipsi un tratat de obiectul și scopul său când a semnat sau a schimbat instrumentul care constituie tratatul sub rezerva ratificării, acceptării sau aprobării, atât timp, cât nu și-a manifestat intenția de a nu deveni parte la tratat.
- 4.5 **Raportorul Special ONU pentru problemele minorităților, Rita Izsák-Ndiaye, în raportul realizat urmare a misiunii în Republica Moldova din 2016, pct. 34** analizând situația în domeniul administrației publice, a notat că mulți interlocutori s-au plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă, inclusiv în instanțele judecătorești, au primit răspuns fie în limba de stat sau au fost direct respinse; **pct. 103** Raportorul Special ONU îndeamnă autoritățile să-și intensifice eforturile pentru a garanta libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice.
- 4.6 **Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 30 mai 2002**, au fost recunoscute constituționale dispozițiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 382 din 19 iulie 2001 cu privire la dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor.
- 4.7 **Hotărârea Curții Constituționale nr. 17 din 04.06.2018, pct. 35** Curtea a constatat caracterul desuet și inutil al Legii cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești. Totodată. **Pct. 40** Curtea a constatat că deși cutumă, Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare constituie pentru autoritățile Republicii Moldova o sursă de drept (a se vedea articolul 38 din Convenția din 23 mai 1969 cu privire la dreptul tratatelor, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993). **Pct. 46** Curtea a subliniat că Declarația de Independență a Republicii Moldova a anunțat aderarea la Carta de la Paris pentru o nouă Europă. Prin urmare, salvagardarea drepturilor lingvistice ale minorităților naționale din Republica Moldova face parte din identitatea sa constituțională, concluzie pe care Curtea a dedus-o din considerentele Hotărârii sale nr. 36 din 5 decembrie 2013, § 86. În acest sens, noua ordine constituțională a Republicii Moldova, instituită prin adoptarea Constituției din 1994, fie trebuie să recunoască deplina efectivitate a Declarației de Independență, fie trebuie să nu o facă deloc. Curtea a hotărât că Declarația de Independență este definitorie pentru ordinea constituțională a Republicii Moldova, în întregul ei.
- 4.8 **Hotărârea Curții Constituționale nr. 4 din 21.01.2021, pct. 38** Din prevederile articolului 13 din Constituție se poate deduce că acesta recunoaște și protejează două valori: (i) caracterul oficial al limbii române ca limbă de stat și (ii) dreptul la păstrarea, dezvoltarea și funcționarea altor limbi vorbite pe teritoriul țării.

- 4.9 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, art. 1 alin. (1)** Scopul legii este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** discriminare - orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse; **art. 3** Subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat.
- 4.10 **Legea privind aprobarea Concepției politicii naționale a Republicii Moldova nr. 546 din 19.12.2003**, Capitolul I. Limba rusă care, în conformitate cu legislația în vigoare, are statutul de limbă de comunicare interetnică se aplică și ea în diverse domenii ale vieții statului și societății. Politica națională trebuie să fie orientată spre neadmiterea restrângerii sferei de folosire a limbii ruse în diverse domenii ale vieții statului și societății.
- 4.11 **Legea cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor nr. 382 din 19 iulie 2001, art. 4 alin. (2)** Orice discriminare din motivul apartenenței la o minoritate națională este interzisă; **art. 7** Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul la libera folosire a limbii materne, atât în scris, cât și oral, să aibă acces la informații în această limbă, să o difuzeze și să facă schimb de informații; **art. 12 alin. (1)** Persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă, și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea.
- 4.12 **Strategia de consolidare a relațiilor interetnice în Republica Moldova pentru anii 2017-2027 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1464 din 10.12.2016, pct. 1.2** Limba rusă este utilizată pe teritoriul Republicii Moldova în decursul unei perioade îndelungate în diferite domenii ale vieții socio-economice a statului, iar o parte semnificativă a populației cunoaște și vorbește limba rusă. Pe teritoriul Republicii Moldova limba rusă are statut de limbă de comunicare interetnică.

V. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 5.1 Din materialele dosarului, Consiliul reține că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de discriminare pe criteriul de limbă în procesul de oferire a serviciilor de către autoritățile publice și dreptul de a primi răspuns în limba adresării.
- 5.2 Consiliul reamintește că atât legislația națională (art. 15 alin. (1) și art. 19 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza Dordevic contra Croației par. 82-84, par. 177, cauza Chassagnou și alții contra Franței par. 91-92, cauza Timishev contra Rusiei par. 57) stabilesc o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamant atunci când petiționarul/petiționara prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu.
- 5.3 Reieșind din natura specifică a alegațiilor, Consiliul le-a supus examinării prin prisma elementelor discriminării directe. Astfel, pentru a institui prezumția discriminării directe, faptele invocate trebuie să caracterizeze cumulativ următoarele elemente:
- existența unui tratament mai puțin favorabil (excludere, deosebire, restricție etc.) în exercitarea unui drept recunoscut de lege
 - aplicat în comparație cu alte persoane (un grup de persoane)
 - cu care petiționarul se află în situație analogică
 - în baza unui criteriu protejat.
- 5.4 Analizând alegațiile petiționarului, Consiliul constată că circumstanțele reclamate și materialele anexate sunt suficiente pentru a institui prezumția discriminării. Consiliul observă că tratamentul mai puțin favorabil s-a manifestat prin neoferirea răspunsului la solicitarea înaintată în limba adresării, astfel fiindu-i încălcat petiționarului dreptul prevăzut de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor. Consiliul a luat act că acest tratament a fost determinat de criteriul de limbă.

- 5.5 Conform art. 15 alin. (1) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012, sarcina de a proba că faptele în cauză nu constituie discriminare revine persoanei/instituției despre care se presupune că a comis fapta discriminatorie. Consiliul urmează să aprecieze existența justificării obiective și rezonabile a tratamentului mai puțin favorabil instituit și legătura de cauzalitate dintre acesta și criteriul invocat.
- 5.6 În susținerea poziției, reclamata a notat că la soluționarea cererii petiționarului nu au fost comise acte sau fapte discriminatorii și petiționarul în cererile adresate nu a solicitat expres de a-i fi oferite răspunsuri în limba rusă.
- 5.7 Consiliul atrage atenția că, în pofida faptului că Legea nr. 3465/1989 a fost declarată desuetă, iar Legea nr. 234/2020 a fost declarată neconstituțională, obligația de a răspunde în limba adresării rămâne în vigoare. Aceasta rezultă din conținutul prevederilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 382/2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor lor, recunoscute constituționale prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 28 din 30 mai 2002, potrivit căreia persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul de a se adresa în instituțiile publice oral și în scris, în limba moldovenească sau rusă și de a primi răspuns în limba în care au formulat adresarea.
- 5.8 Consiliul menționează că prin dispozițiile art. 12 alin. (1) din Legea 382/2001, statul a acordat minorităților naționale dreptul de a folosi limba rusă în relațiile cu instituțiile acestuia. Acest lucru înseamnă că toate instituțiile publice au obligația legală de a răspunde petiționarilor în limba adresării precum este reglementat fără solicitări suplimentare din partea petiționarilor. Astfel, Consiliul ajunge la concluzia că prin referință la acte normative desuete sau abrogate, reclamata a creat impresia că cadrul național relevant nu există și în acest mod a ignorat respectarea dispozițiilor art. 12 alin. (1) din Legea 382/2001. Respectiv, Consiliul conchide că neoferirea răspunsului petiționarului în limba rusă (drept recunoscut în Legea nr. 382/2001) reprezintă un tratament mai puțin favorabil în comparație cu persoanele care se adresează în limba română și constituie o discriminare directă pe criteriul de limbă.
- 5.9 Consiliul reamintește că Republica Moldova a ratificat Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale, care prevede la articolul 10 alin. (2), obligația pozitivă a statelor de a asigura condiții care să permită folosirea limbii minoritare în raporturile dintre aceste persoane și autoritățile administrative.
- 5.10 De asemenea, problema nerespectării drepturilor lingvistice din partea autorităților Republicii Moldova a fost examinată și documentată de Raportorul Special ONU pentru problemele minorităților. Raportorul Special, în raportul realizat urmare a misiunii în Republica Moldova din 2016, analizând situația în domeniul administrației publice, a notat că mulți interlocutori s-au plâns de cazuri în care observațiile lor scrise în limba rusă au primit răspuns fie în limba de stat sau au fost direct respinse. Astfel, Raportorul a îndemânat autorităților să garanteze libera alegere de a folosi limba de stat, limba rusă sau o limbă minoritară, atunci când se adresează instituțiilor publice.
- 5.11 În cele din urmă, Republica Moldova, considerând că o societate pluralistă și cu adevărat democratică, trebuie nu numai să respecte identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale, dar și, deopotrivă, să creeze condiții corespunzătoare, care să le permită să își exprime, păstreze și dezvolte această identitate inclusiv prin utilizarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova în activitatea instituțiilor publice. Consiliul reiterează că dreptul de a primi răspuns în limba adresării este un drept prevăzut de lege, exercitarea căruia trebuie să fie asigurată fără nici o discriminare pe criteriul lingvistic.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 2 și art. 15 alin. (4) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, coroborat cu pct. 61 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat Legea nr. 298/2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Neasigurarea acomodării rezonabile a necesităților lingvistice în cadrul interacțiunii cu autoritatea publică constituie discriminare pe criteriu de limbă în exercitarea dreptului de a primi răspuns în limba adresării.

2. Pentru restabilirea petiționarului în drepturi, Consiliul recomandă administrației Penitenciarului nr. 17 - Rezina să ofere, la adresările petiționarului, răspuns în limba rusă.
3. Pentru prevenirea faptelor similare în viitor, Consiliul recomandă administrației Penitenciarului nr. 17 - Rezina să identifice soluții de ordin administrativ, pentru a garanta persoanelor aparținând minorităților naționale exercitarea efectivă a dreptului de a primi răspuns în limba în care a fost formulată adresarea (contractarea serviciilor de traducere, angajarea personalului din rândul minorităților naționale ș. a.).
4. Decizia se comunică Administrației Naționale a Penitenciarelor pentru diseminare către toate penitenciarele din Republica Moldova întru evitarea faptelor similare pe viitor.
5. Reclamata va informa Consiliul, în termen de 30 de zile calendaristice de la recepționarea prezentei decizii, privind acțiunile întreprinse și/sau planificate pentru implementarea recomandărilor formulate în pct. 2 și 3.
6. Decizia se comunică părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
7. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, direct la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3, fără respectarea procedurii prealabile.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră

Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru